

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum

In Duos Libellos Partitum

De Decimis, oblationibus, Sepulturis, bonis Parochorum, aliisque scitu
utilissimis materiis

Engel, Ludwig

Salisburgi, 1668

§. I. Quid sit usura, ac quo jure prohibita.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40891

CAPUT IV.

DE USURIS.

Materiam usurarum ad cognitionem Parochi spectare tum ratione peccati, tum ratione Ecclesiasticæ sepulturæ, & cautionis ab usurarijs de restituendis usuris in articulo mortis per Parochos exigendæ jux. c. 2.
de usur. in 6. superius in p. 4. c. 3.
sub n. 20. insinuatum est, placuit proinde etiam hanc Manu ali Parochorum superaddere.

§. I.

Quid sit usura, ac quo jure prohibita?

SUMMARIA.

1. *Usura quid?*
2. *Usura propriè tantum in mutuo committitur, si pro eo aliquid temporale prezzo estimabile exigatur.*

- Vsura quidam requirit pactum, sed id aliquando est implicitum.
- Vsura quedam licet, seu compensatoria lucris cessantis, aut damni emergentis.
- Vsura jure divino, naturali, & humano prohibita.
- Qua ratione Deus concesserit Iudeis famam cum gentibus exercere.
- Explicantur alii textus scripture.
- Cur Vsura etiam jure naturali prohibita.
- Sub nomine mutui potest aliquando latere alius contractus licitus.
- Vsura non possunt aliqua lege permitti.
- Peccant graviter contra Iustitiam, qui Iudeis vel alii exercitium usurarum cōcedunt.
- An peccet debitor solvendo usuras?

Vsura apud Latinos usum, vel I
potius & magis accommodata
ad sensum hujus loci fructum &
utilitatem ex usu rei provenientem
significat, veluti Cicero in Verrem:
"Pratis, ait, lucis usuram dedisti?
Idem de senectute: terra inquit,
quam sine usura reddit, quod acce-
perimus ad præsentem materiam
Usuræ descriptiones, & defini-
tiones adferunt interpretes, ex qui-
bus

426 Pars V. Miscell. Caput IV.

bus omnibus sequentem colligo, & definio, usuram esse, quid quid ex mutuo temporale, & pretio estimabile pactum lucri causa sorti seu debito principali accedit. consideremus singulas hujus definitionis particulias.

- 2 Dico I. ex mutuo: nam usura propriè tantum in contractu mutui committitur, per textum C. DD. communiter in c. I. 14. q. 3. sicuti & sententia Christi paulò post citanda de solo mutuo loquitur. Est enim mutuum ex sua natura contractus gratuitus, ubi regulariter sufficit, pecuniam mutuò acceptam sine alio additamento mutuanti reddere. In aliis verò contractibus, ut in emptione, venditione, permutatione, locatione & similibus, potest quidem committi dolus vel iniquitas habens annexam obligationem restitutionis, ut si res carius justo prelio, ut vitiosa vendatur &c. sed non usura propriè dicta, adeoque nec ibi pñæ specialiter contra usurarios latæ locum habent, nisi quatenus aliquando pallia-

tum mutuum continent, prout ista omnia in hoc, & sequenti §. magis declarabimus.

Dico II. Temporale; si enim patiscaris cum mutuatario, ut praeter restitutionem pecuniae mutuat et te- neatur tibi conferre beneficium Ecclasticum, vel dare rem aliam spi-itualem aut sacram, potius simonia quam usura commissa dicetur.

Dico III. Pretio estimabile, unde quamvis de Jure Civili usura propriè in pecunia numerata consistere videatur. l. eos 26. §. 1. & passim C. de Usuris. Panor. ad rub. hujus tituli n. 4. de Jure tamen Canonico (quod cir- culatione usuras tanquam in materia peccati committit conscientiae praevalet juri Civili) iura censemur, licet res aliæ, quam pecunia ultra sortem à mutuatario rigantur, ut v. g. certam quantita- em frumenti solvat, & certas operas a pro- ferset, ut actionem quam contra locum mutuantem habet, remittat &c. cap.

& 3. causa 14. q. 3.

Notanter autem loquor, si talia ultra

ultra capitale mutuatūm exigantur,
nam si , quod aliquando fieri solet
operario vel opifici volenti à te mutu-
are pecuniam , eandem tribuas cum
pacto, ut is nullam quidem pecuniam
restituat , sed pro ea operas præstet;
vel opus aliquod conficiat , non erit
usura, sed **contractus licitus**, atque
idem, ac si operario mercedem antic-
patō dedisses, dummodo opera pia-
sticæ non pluris æstimentur , quam
pecunia numerata,

3 Dico IV. per pactum : id est , si
mutuatarius ex obligatione contra-
cta teneatur aliquid ultra sortem
principalem mutuanti solvere. quare
secūs est , si mutuatarius propria
sponte ex mera liberalitate vel grati-
tudine mutuanti aliquid tribuat, pro
ut in simili de simonia dicitur, non
esse simoniam , si pro re spirituali
ab iisque præcedenti pacto aliquid li-
beraliter oblatum accipiatur. si enim
mutuatarius posset cuicunque alteri
res suas donare, cum quilibet rei suæ
moderator sit & arbiter l. in re man-
datu.

data. C. mandati. sancè mutuans qui
ei mutuando beneficium præstar,
non debet esse deterioris conditio-
nis, ut munus pro beneficio liberè
oblatum accipere nequeat, cùm na-
turalis ratio hominibus obligationem
antidoralem, seu reciprocæ gratitudi-
nis erga benefactores imponat.

Interim tamen quis *antidoralis ob-*
ligatio ordinariè tantum moralem
bonestatem, non juris vinculum, aut
actionem vel exactionem inducit, ne-
que obligat ad certum & determina-
tum gratitudinis actum in specie, sed
ad aliquam gratitudinem in genere,
idò non auderem à peccato usuræ,
item *mentalis* excusare illos, qui li-
galitatem & gratitudinem non tam
spectant, quàm extorquent, & in-
gentibus hominibus non aliter mu-
nt pecunias, quàm sub spe pro-
missionis, & etiam exactione largæ
munerationis. Id quod satis pro-
textus in c. consuluit IO. x de usu-
re sue ubi Pontifex usurarium judicat
manum, qui (utimur verbis ejutdem
cap.)

cap.) non alias mutuo traditurum
proposito mutuam pecuniam credit, ut caus
licet omni conventione cessante plusta- & m
men sorte recipiat. Sunt tamen non-
nulli qui cum Lef. de justitia & iure
l. 2. c. 20. n. 34. & 56. hunc textum
exponant de eo casu, quando non
sub ratione gratitudinis, sed sub ra-
tione justitiae & obligationis civilis
aliquid ultra sortem exigitur: haec
tamen interpretatio non videtur tex-
tui generaliter & sine tali distinzione
loquenti satis convenire, nam obli-
gatio civilis & justitiae, cum ex ipso
contraktu mutui, utspte gratuiti, es-
se nequeat, necessariò ex conventio-
ne & pacto accedente esse deberet.
Pontifex autem supponit omnem
conventionem, quæ obligationem
civilem inducat, abesse, & in eo ma-
gis se fundat, quod mutuans non ve-
ritate aliter mutuare, quam ut aliquid
ultra mutuatam pecuniam quo-
rum, se-
cunque deinde titulo vel colore uniaz
sive justitiae, sive gratitudinis, à mu-
tuatario recipiat. Idque confirmari

diturum est ex c. 2. vers. alij & c. 3. vers. si quis
redit, ut causa 14. q. 3. ubi SS. P. P. donativa
e pluram & munuscula (intellige, non libera
men non ponte oblata, sed exacta) à debitori-
bus recipientes usurarios reputant;
textum munuscula autem & donativa utique
ndo non rationem justitiae non habent, sed
d sub rationem remunerationis.

Ratio autem fundamentalis mihi
videtur, quod usura principaliter
prohibita sit, ob gravamen indigen-
tium, qui spe recipiendæ pecuniæ
cum suo detimento quælibet pacta
etiam facile ineunt. est verò etiam
gravamen indigentium, si sciant, se
pecunias aliter obtinere non posse,
debet quam si liberaliter donent mutuanti
omnem non sine damno suorum facultatum,
gationem tales proinde donationes in effectu
in eo mannerum differunt à pactis propriè usu-
riis, quia utrinque lucrum ex mu-
taliquid lo est, non voluntate libera da-
m quo im, sed necessitate recipiendæ pe-
l colore unæ extortum. quare cum dicimus
, à mu- suram tantum ex pacto esse, ita ex-
onfirmari debet, ut sit ex pacto vel etiam

ex

ex tali actu, qui pacto saltem tacito
a^{equi}valeat, atque hanc nostram sen-
tentiam docet Syl. verbo usura §. i.
n. 1. & 2. Cov. variarum resolut. li-
bro 1. c. ult. n. 4. & Navar. in com-
mentario de usuris notabili 10.

Dico denique, lucri causa: &
quidem hoc lucrum debet esse ex
mutuo tanquam fructus pecunia
mutuatæ, non verò ex alia causa pro-
fus à mutuo separata.

Ideo non erit usurarius censendus
Dominus vel Parochus, qui colono
vel parochiano mutuo dat frumento
rum pro semine, aut pecunias pro
emendatis rebus ad culturam agri ne-
cessariis, ea conditione, ut tanto di-
ligentius, & sine diminutione pen-
sionem annum pro locatio praedio
rustico, aut decimis perolvat; quia
ita^m pensiones & decimæ debentur
ex alia causa quam ex mutuo scilicet
ex contractu locationis & jure Pro
rochiali.

Item neque ille lucrum capit, sed
suum coniequitur, adeoque & al-

usura immunit est, qui debitori novum mutuum præstat, eo pacto, ut id una cum vetero debito tanto citius ibi restituatur Henric. Canis. de usuris c. I. n. 6. arg. c. 1. in fine de usur.

Præterea aliquando a mutuatario 4 aliquid exigi potest ultra sortem per modum *interesse*, & *compensationis*, quando scilicet sua interest, pecuniam non dari mutuo. Unde DD. communiter & rectè usuras dividunt, quod aliæ sint mere *lucratoriae*, & propterea illicitæ, aliæ verò *compensatricæ*, & licitæ. Atque hoc interesse creditoris ob quod fit compensatio, pars duplex constituunt: Unum vocant *interesse lucri cessantis*, alterum, *interesse damni emergentiæ*. Interesse *lucri cessantis* dicitur, quando creditor ex pecunia potuisset honestum lucrum sperare, ut si idem mercaturæ, emendis prædictis redditibus annuis applicasset &c. nihilominus neglecto illo lucro inquit, sed iam amici mutuam dederit, quo non inique aliquid ultra sortem

T

petit

petit creditor, ne officium suum, & beneficium alteri præstitum sibi damnosum sit. L. sed si quis 7. f. quemadmodum testam. aper. Quamvis autem And. Gal. lib. 2. observ. 6. n. 2. ex praxi Cameræ Imperialis non videatur admittere *interesse lucris* fanticis, nisi in mercatore solito negotiari: communis tamen opinio est in contrarium, teste Canisso dicto c. i. n. 8. Navar. in Man. Confess. c. 18. p. 211. nam eadem æquitatis ratio quæ facit, ut mercator æstimare possit carentiam lucri, etiam in aliis hominibus militat, dummodo quantum *interesse* huius arbitrio boni viæ æstimetur, & consideretur, lucrum speratum potuisse variis ex causis & accidentibus incertum fuisse.

Interesse *damni emergentis* appone in latur, quando creditor propterea a liquid exigit à debitore, quod obligatio mutuatam pecuniam ipse non tantum lucro caruerit, sed insuper dampnum aliquod in rebus suis passus sit ut quia ob defectum pecuniae domi-

uum, & non restaurata corruit; vel quia
cum sibi mutuavit frumentum, & cum id suo
tempore non redderetur, creditor in-
terea coactus fuit alibi cariori pretio
frumentum emere &c. Ubi sanè de-
bitor gravari non debet, ut credito-
rem indemnem servet, ne alteri per
alterum iniqua conditio inferatur.
non debet ff. de R. I. & beneficium
creditoris sibi ipsi damnosum sit. De
utroque hoc interesse lucri cessantis
damni emergentis, textus est ex-
tessus in l. 3. §. ultimo. De eo, quod
ero loco. l. unica C. de sententiis, qua
eo quod interest &c. Utrum autem
interesse lucri cessantis, & damni e-
rgentis in pactum deduci possit,
x causis & peti, etiamsi debitor in mora
in fuerit, & nunquam (pro solu-
one interpellatus, in §. sequenti di-
opterea amus, ubi saepius de hac materia
quod ostentio incidet.

Post explicatam usuræ definitio-
non tan-
superdam restat, ut videamus quo jure u-
passus si e prohibitæ sint. Et in primis
næ domi- *tra Carol. Molinæum in tracta-*

T 2 tu de

436 Pars V. Miscell. Cap. IV.

tu de commerciis n. 7. & 11. pro certo tenendum est, usuras etiam juxta moderationem Juris Civilis exercere, esse peccatum, ita ut qui contrarium pertinaciter afferere ausus fuerit, in eum, tanquam haereticum, animaduerti debeat juxta constitutionem Concilii Viennen. in clementina unica §. sanè b. tit.

Etenim ex communi DD. sententia usuræ non tantum jure humano Ver ecclesiastico, sed etiam divino & naturali prohibitæ sunt: prout id expressè affirmat Pontifex in c. 4. i. ubi dicit: quod usuras utriusque flamenti pagina detestetur &c.

Quod igitur attinet ad Testamensrum Vetus, habetur, Denter. 23. ne nam non seneraberis fratri tuo (id est, quod eiusdem fidei est, sicut Apostoli alii mnes Christianos appellarunt fratres extactorum i. & 6. c. & saepius alibi ad usuram pecuniam nec fruges, non quamlibet aliam rem. Item Ezechiel c. 18. dicitur, qui ad usuram non tollerib modaverit, & amplius non accepere es

pro eius iustus est, & vita vivet. De-
ciam juxta que in psal. 14. legitur, eum habi-
is exerceatur in tabernaculo Domini, quæ
qui congregatur sine macula, operatur justi-
e a suis fratribus, loquitur veritatem, & pecuniam
ereticum, nam non dedit ad usuram. In Novo
constitutio Testamento Luca 6. c. ait Christus,
n clementi uenite, & muruum date nihil inde-
ferantes, hoc est, nihil ultra, quam
D. sententia distis, lucri causa recipientes.

e humano Verum contra istos Scripturæ rex- 6
divino deus aliqua argumenta opponuntur,
prout id breviter referemus & resolve-
c in c. 4. deuter. Primò in illo loco Deuter. 23.
trius quodcum est, non seneraberis frarri tuo,
c. id alieno, ergo videtur consequens,
Testamenturas non esse malum intrinsecè, &
uter. 23. de naturæ prohibitum, alias Judæ-
id est, quod Deo non fuisset concessum usuras
Apostoli oīa alienos sive gentiles exercere.
runt fratres extra bellum, & sine causa non
sorius alibi et occidere gentilem & infidelem,
fruges, non occisio innocentis intrinsecè &
n Ezechie naturæ mala sit. R. duplēcē
im non conferti huius obiectionis solutionem,
on acceptiora est, quod Iudaïs olim concep-

T 3 sum

sum fuerit usuras exercere cum gen-
tilibus ad vitandum maius malum,
ne scilicet cum suis fratribus & Iudeis
id facerent. sicut ex D. Tho. refert
Canis. dicto c. i. n. 22. aliquando e-
nim inter duo mala, quorum utrum-
que evitari nequit, tolerari potest
minus malum ad evitandum maius,
non quidem approbando, sed dissi-
mulando minus. Altera solutio, qua
magis mihi placet, est, quod Deus
Dominus universi omnes gentilium
facultates, & terras tradiderit in po-
testatem Iudæorum, proinde cum
illas facultates potuissent gentibus
per arma & bellum auferre, potue-
runt etiam per usuras, sicut Exod. 12.
e. eisdem Iudæis concessum fu-
it Agyptios spoliarent vasis argen-
teis & aureis ac vestibus sibi commo-
datis. Quam interpretationem extendit
tiam probat D. Ambros: relatus in am-
e. ultimo. causa 14. q. 4. cui jure inane-
quit, inferuntur arma, huic jure inobar-
dicuntur usuræ, sine gladio se de hæc
uleiscitur, qui fuerit usurarius exalte-
inim

rimici. Est tamen advertendum, quod hoc sensu & casu *usura* sumatur in generaliori significatione pro quolibet usu vel lucro, non in specie quatenus est pactum illicitum & malum intrinsecè; nam tunc *usura* peccatum est, quando ex sola causa mali aliquid ultra sortem accipitur; scilicet verò, si ex alia causa à mali separata, ut *jure belli* teste D. Amb. *ind. c. ult.* & multo magis *jure dominii* jam prius sibi à Deo addicti. Nam admodum etiam diximus, esse *usuras compensatorias*, in quibus causa lucri cessantis vel damni emere, potest aliquid ultra sortem exigitur, Exod. *11. 2. usuræ* quidem dicuntur, sed *pecuniam* sum fun, *ominosa* non intelliguntur.

asis argen. 2. Opponitur alijs locus apud i commo. Nam 19. c. ubi Dorzinus representationem extendit servum, quod pecuniam relatus iuam non dederit ad usuram. *N. p. 1. iure inane* parabolam Christum non apic *jure inobare usuras*, sed tantum referre se de *pactum hominum*, eosque commo- ius exaltare, ut cùm in istis lucris terrenis &

perituri solliciti sint, multò magis
debeant esse solliciti in fructu bono-
rum operum, & lucro viæ æternæ.
sicut etiam de villico defraudante
Dominum suum similis parabola a-
pud eundem *Luc. 16. c.* habetur.

3. Videtur, quod ille textus *Luc.*
6. c. *mutuum date, nihil inde speran-*
tes; sit accipiendus tantum de con-
flio, non autem de præcepto Evange-
lico. Quia dare mutuum non est
de præcepto, sed de consilio & cha-
ritate. *Ex.* priorem partem huius
textus videlicet *mutuum date* non es-
se quidem de præcepto, esse tamen
partem alteram: *nihil inde speran-*
tes. Quod debet colligi ex textibus
veteris testamenti prohibentibus u-
suras, quos supra allegavimus. Nam
Christus non venit solvere legem, sed
adimplere *Matt. 5. c.* Similis textus
habetur *psal. 75.* *vovete,* *&* *reddite*
Domino Deo vestro ubi prius verbum
vovete, non est præcepti, sed poste-
rius reddite. juxta illud *Deuter. 23.*
si nolueris vovere, *absque peccato eris,*

qui

quod autem semel egressum est de labiis
tuis observabis, & facies, sicut promi-
ssi Domino Deo tuo &c.

Quod autem jure Naturæ, sive ⁸
naturali ratione usura illicita sit pro-
bat Covar. resolut. lib. 3. c. 1. & cum
eo communiter DD. hoc argumen-
to: vel enim creditor capit lucrum
ex mutuo pro ipsa sorte, vel pro usu
eius? sed neutro modo citra iniquita-
tem potest lucrum capere. Non e-
nim pro ipsa sorte, quia justitia com-
mutativa, quæ in contractibus ob-
servatur, desiderat æqualitatem, &
non permittit, ut pars contrahens
plus reddere teneatur, quam accepit.
Ita in permutatione vel emptione
pro equo valente in summo pretio
centum florenos non potest accipi
alius equus, vel quantitas pecuniaria
centum imperialium. Similiter ergo
& in mutuo pro centum florenis
mutuo datis non licet accipere plus
quam centum florenos. Sed neque
pro usu sortis lucrum peti potest, quia
utus vel utilitas cujuslibet rei pertinet

T 5

ad

ad dominum, mutuatarius autem es-
ficitur dominus rei mutuatæ (mutu-
um enim inde nomen accepit, quod
ex meo tuum fiat l. 2. ff. si certum petat-
tur) ergò ad mutuarium & non
ad mutuantem *usus* pertinet. Et
cum mutuum tantum in pecunia,
vino, frumento & similibus rebus usu
consumptibilibus consistat, usus ejus
à dominio separari non potest. *L.*
hoc Senatusconsulto. in fine ff. de usu
fructu earum rer. quæ usus consum.
Hinc est, quod in contractu locationis
si v. g. alteri per annum locem ædes
meas, vel agrum meum magis quam
in mutuo aliquid peti possit ultra re-
stitutionem domus vel agri, quia in
hoc contractu locator manet domi-
nus, & consequenter utilitas ex re-
sua à conductore percepta ad ipsum
respicere debet. Præterea locatio est
rerum talium, quæ permanentes u-
sum & utilitatem adferunt, pecunia
autem ex sua natura stolidis est, ejus
que usus in exponendo seu abusu
consistit. Quod & Aristoteles di-.

na lege destitutus solo lumine natu-
re agnovit, dum i. polit. c. 7. ait:
maxime præter naturam esse hunc ac-
quirendi modum, ut in fœnore nummus
nummum pariat.

Si verò alicui istæ rationes ni-
mis subtiles videantur, is apprehen-
dat aliam, quam tradit Corasius lib. 3.
Miscell. c. 21. n. 7. quod usuræ ideo
naturali æquitare inspecta illicitæ
sunt, cum absorbeant egentium for-
tunas, dum hi in necessitate consti-
tuti pecuniis à fœnectoribus sub
quacunque lege acceptis tandem ad
summam inopiam redigantur, nova
semper debita contrahentes. Item
quod iniquum sit, actum charitatis
& societatis humanæ, qui in mutui
datione consistit, ad proprium lu-
crum & alterius damnum conver-
tere. Unde si quis objicerit contra
priores rationes, creditorem saltem
aliqua ratione comparari posse do-
minum retinenti, sicut qui actionem
ad rem repetendam habet, rem in suis
abusus divisa habere videtur, l. qui actionem

15. ff. de R. I. L. id apud se. 143. f. just
de V. S. L. rem in bonis § 2. De acquir.
rer. dom. Item quod contractus ex
conventione partium etiam contra
vel præter ordinariam suam naturam
legem accipiant. c. contractus. De R.
I. in 6. l. contractus 23. ff. eod. tit. sa-
ne difficultis erit responsio, nisi juxta
hanc posteriorem rationem dicamus,
allegatas juris regulas nō procedere,
si exinde proximus contra æquita-
tem & Christianam charitatem dam-
nificetur, ita enim leges ex bono &
æquo interpretari oportet, ut sint
conformes illi generali juris præcep-
to alterum non ladere §. 3. I. de i. G.
l. placuit C. de judic.

Non relevat creditorem si dicat, le
debere interim carere pecuniā cum
periculo, ne fortassis debitor plane
depauperetur, & nunquam restitutus,
atque ideo se non inique aliquid ul-
tra sortem petere. Nam cum sit in tem-
arbitrio creditoris, an velit mutuare, neare
nec ne, sola carentia pecuniae queſectu-
ex ipsius voluntate processit, non emisus de
jus

143. f. justus titulus ad aliquid amplius exi-
gendum, nisi sit conjuncta cum in-
teresse lucri cessantis vel damni emer-
gentis. Periculum verò amittendæ
fortis aliquando quidem facit jus, ut
rectè aliquid præter sortem petatur
sicut in §. sequenti dicemus, sed id
tunc demum: si per pignora aut fi-
dejussores non possit creditor i satis
cautum esse: debet quoque cogitare,
tiam retentam domi pecuniam non
fuisse extra omne interitus pericu-
lum.

Deinde etiam hic obiter notari
potest, si quis à te roget mutuum ⁹
non causa necessitatis suæ, sed utili-
tatis quærendæ, volens honestam ne-
gotiationem instituere, prædia eme-
& lucrum ac fructus ex hac pecu-
nia quærere, poteris cum eo tale pa-
restituat, sum facere, ut is præter pecuniam
iquid uliceptam teneatur tibi aliquam par-
im sit in lueri restituere & commu-
mutuare; talis namque contractus in
niæ quæstio est species societatis, contra-
, non eius de jure gentium liciti, in qua al-
justo

ter

446 Pars V. Miscell. Caput IV.

ter pecuniam, alter operam confert.
 §. 2. *Inst. de societate.* Imò sicut in
 multis contractibus mutui nomen
 non habentibus, cum gravamine
 tamen proximi initis, potest latere
 implicitum mutuum & usura, perea,
 quæ tradentur in §. seq. ita, cum con-
 trarioꝝ eadem sit ratio, sub nomine
 mutui, præsertim à plebeis, & iurium
 ignariorum prolatore, ubi proximi potius
 augmentum, quam damnum queri-
 tur, potest subesse implieitus alius
 contractus societatis, emptionis, cen-
 sus &c. ut inferius ad fin. cap. dice-
 mus,

10. Cæterum cum usura jure divino
 & naturali prohibita sit, non potest
 ullo modo fieri licita, nec dispensati-
 one Pontificis, qui non dispenseat con-
 tra jus divinum & naturale c. super eo
 b. tit. nec consuetudine, quia jus di-
 vinum & naturale sunt immutabilia. Sed ex
 sed naturalia. *Inst. de I. N. G. & C.* &
 diuturnitas temporis peccatum non
 minuit, sed augmentat: ac multitu-
 do peccantium non parit peccato-
 rum.

patrocinium. cap. ultimo de consuetudine: nec favore piarum causarum, videlicet ob utilitatem Ecclesiæ, pauperum, vel redemptionem captivorum. dicto c. 4. b. 1. c. 1. & seq. causa 14. q. 5. immolantis enim ex iniqua blatio est maculata, & dona iniquorum non probat altissimus. Eccles. 34. nec denique ex legibus & statutis Principum ac Dominorum sœcularium, quia nec ipsi in materia peccati aliquid contra jus divinum statuere possunt Clementina unica b. 1.

Unde quamvis leges Civiles persisterint usuras personis illustribus, negotiatoribus cum quadam moderatione, ut scilicet maximæ usuræ affent duodecim pro centum, idq; solù fœnere nautico, ubi periculum erat mutuantis; communes vero usuræ a jus di-^{to}, sex vel etiam quatuor pro centum tabilia. ut ex l. eos. C. de usuris interpreta- & C. & L. lib. 2. c. 20. n. 33. has ta- tum non leges non excusare à peccato (ni- multitu quatenus interesse lucri cessantis, peccato) aamni emergentis, aut justa ratio pericu-

periculi concurrit) contra Carolum Molinatum loco supra citato com-

muniter sentiunt Catholici DD.

Sed ijdem DD. concedunt, ad vi-
tandum majus malum valere legem,
quæ certum modum usuris statuat,
nō quod exinde usuræ licitæ reddan-
tur, sed ne usurarii sub alio prætextu
lucri cessantis, damni emergentis, aut
periculi, nimium à debitoribus ex-
torqueant. Prout hodie in Imperio
passim usitatum est, ut 5. pro 100.
exigantur. quare qui secundum ta-
lem moderationem usuras exegerit,
in foro externo, quantum ad pénas
non censebitur usurarius, eò quod
præsumatur, has usuras non esse me-
rè lucratorias, sed compensatorias lucri
cessantis vel damni emergentis, cum
quilibet ex 100. facile annuatim pol-
lit 5. lucrari, si pecuniam emendis
prædiis aut alteri honesto negotio
applicet.

Interim tamen, si pecunia revera
apud mutuantem fuisset otiosa, &
sibit sua interfit, eam mutuo dari

volunt plerique, talem in foro interno seu conscientia (ubi non ex præsumptione, sed ex veritate proceditur) haud esse immunem ab usura, præsertim si debitor necessitatis causa non lucri & utilitatis, sicut paulo superius diximus pecuniam mutuam acceperit, videatur Henri. Canis de Usuris c. 1. n. 9 ubi ex verbis Reces-sus Deputatorum Imperij Spiræ ce-lebrati Anno 1500, & à Rudolpho II. confirmati, demonstrat, jure Imperii 5. pro 100. tantum ex præsumptione lucri cessantis vel damni emergentis permitti.

Pæterea in c. 1. b. t. in 6. gravi-
er, & sub censuris prohibet Ponti-
fi, ne Christiani, præsertim Eccle-
siastici, in suis terris alienigenas exer-
tentes usuras habitare permittant:
mortaliter aduersus Justitiam legem
accare Magistratus ait Paul. Lym.
Theol. morali lib. 3. tractatu 4. c. 6.
b. n. 4 qui Judæis, aut aliis, usu-
rum licentiam dant cum obligati-
onate seu pacto magni tributi sol-
vendi,

vendi. ex hoc enim cooperantur peccato usurarum, & inde fit, ut ad solvendum istud tributum Iudei vel alii usurarii usuras augere & pauperes magis opprimere cogantur.

12 Demum pro coronide hujus §. etiam inquirendum est, an non tantum creditor peccet exigendo usuras, sed etiam debitor eas promittendo? Negativa satis evincitur ex c. debitores. 6. x. de jure jurando. ubi dicitur, quod debitor, qui sub juramento promisit, solvere usuras, teneatur. hoc juramentum servare, quamvis postea auctoritate Magistratus creditor compelli debeat, ut usuras restituat. unde subsumitur, obligatio, cui accidens juramentum validum est, & servandum, non est peccaminosa, quia juramentum cum peccato & contra bonos mores non est obligatorium juxta regulam 48. juris in 6. sed huic obligationi, qua debitor promittit solvere usuras, potest accedere juramentum validum, & servandum, ergo &c. Et quidem quod debitor non peccet

Peccet peccato usuræ, res per se clara est, neq; enim ipse lucrum ex mutui querit cum alterius gravamine, sed ipsum et gravatur, & alteri in re sua lucrum concedit. Tota vero difficultas est, an non peccet debitor tanquam complex & consentiens peccato creditoris? Nam si debitor usuras non promitteret creditor exigere non posset, Apostolus vero ad Rom. 1. c. in fine consentientes peccato æquiparat peccatum facientibus. Nihilominus dici potest, illum consensum esse peccatum, qui non tam ex necessitate, quam ex complacentia peccati procedit, vel qui est causa peccati in altero. At debitor promittens usuras nec habet complacentiam in peccato usurarum, vellet enim mutuum gratis accipere; nec movet creditorem ad usuras excedendas, cum is alias ita constitutus supponatur, ut sine usuris creare pecuniam nolit, sed necessitate legis accipiendæ pecuniae consenserit, veluti si latroni exigenti pecunias promittat.

promittat, utique per hoc non dicitur peccaminosè in peccatum latrocinii contentire.

§. II.

De specialibns quibusdam patetis an sint usuraria?

SUMMARI A.

1. An oporteat interesse in pactum deducere?
2. Propter periculum aliquando potest aliquid exige ultra fortē.
3. Explicatur c. naviganti de usuris.
4. Montes pietatis an usurarii?
5. Disputatio de p̄cōto antichrysios.
6. Pactum de retrovendendo an licitum.
7. Olla fortune excusatur ab usura & ab ini-
quitate, non tamen expedit Reipub.
8. Venditor ab dilatam solutionem an possit
pretium augere.
9. Sine licitum emere chyographa debitorum
pro minori pecunia?
10. Examinatur prolixè contractus censualis
11. In specie de censio personali, & qualia
differat à mutuo.
12. De cambio, & eius lucro.

I **Q**uæritur primò an interesse la-
cri cessantis, vel danni emer-
genus possit à creditore statim tem-
pore